

Н. И. Мищенко [и др.]; под редакцией Н. И. Мищенко, Т. Ф. Мушинской. – Изд. 4-е. – Минск, 2010. – С. 314–321.

4. Довнар, Т. И. Особенности исторической эволюции белорусской государственности // Теоретико-методологические и конституционные основы развития системы права Республики Беларусь: сб. статей / Бел. гос. ун-т. – Минск: Право и экономика, 2011. – С. 14–37.

5. Кузнецова, С. Фарміраванне нацыянальнай свядомасці: феномен Паўла Шпілеўскага // Беларусіка-Albaruthenika: Кн. 2 / Нац. навук.-асв. цэнтр імя Ф. Скарыны. – Мінск, 1993. – С. 355–359.

6. Лавшук, О. А. Жанровая картина современной русскоязычной поэзии Беларуси // Веснік Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. А. Куляшова: навук.-метад. часопіс. – 2010. – № 1. – С. 70–80.

7. Русскоязычная литература Беларуси конца XX – начала XXI века: сб. науч. статей / [редкол.: С. Я. Горчарова-Грабовская (ответственный редактор), И. С. Скоропанова, У. Ю. Верина]. – Минск: РИВШ, 2010. – 205 с.

8. Скоропанова, И. С. «Минская школа» на рубеже XX–XXI вв.: хрестоматия. – Минск: БГПУ – ИСЗ, 2007. – 190 с.

9. Тубелевич, В. И. Адам Киркор как исследователь христианства Великого Княжества Литовского // Вестник Полоцкого государственного университета. Серия А, Гуманитарные науки: науч.-теор. журнал. – 2014. – № 9. – С. 67–70.

10. Учебная программа по учебному предмету «Русская литература» для V–XI классов учреждений общего среднего образования // Национальный образовательный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.adu.by/ru/homepage/obrazovatelnyj-protsess-2017-2018-uchebnyj-god/202-uchebnye-predmety-v-xi-klassy/1272-russkaya-literatura.html>. – Дата доступа: 10.09. 2017

УДК 82–92+821.581

М. В. Трус (Беларусь, г. Мінск)

ЧАСОПІС «ПОЛЫМЯ» І ЯГО РОЛЯ ВА ЎМАЦАВАННІ БЕЛАРУСКА-КІТАЙСКАГА КУЛЬТУРНАГА ДЫЯЛОГУ Ў XXI СТАГОДДЗІ

Анотацыя. У артыкуле разглядаюцца асноўныя прынцыпы рэдакцыйнай палітыкі часопіса «Полымя», арганізацыі сістэмнай працы ў справе знаёмства беларускай чытацкай аўдыторыі з гісторыяй кітайскай літаратуры, яе мастацкай рэцэпцыяй і навуковым асэнсаваннем. Прадэманстраваны вопыт актуалізацыі рэсурснага патэнцыялу выдання, наватарскіх падыходаў і калегіяльнага медыйнага супрацоўніцтва.

Ключавыя словы: кітайская літаратура, мастацкі пераклад, кніжная серыя, літаратуразнаўчы аналіз.

Ва ўступным слове да кнігі «Беларуска-кітайскія адносіны ва ўспамінах беларускіх паслоў» (2017) Міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Макей адзначыў: «Станоўчая дынаміка развіцця беларуска-кітайскіх адносін уяўляе сабой яркі прыклад таго, як несупастаўляльныя па сваіх памерах краіны, з рознымі культурнымі

традыцыямі, але ў той жа час блізкія па духу, могуць паспяхова супрацоўнічаць у самых розных галінах» [1, с. 3].

Дзейнасць часопіса «Польмя» знаходзіцца ў агульным рэчышчы дзяржаўнай і міжнароднай палітыкі Беларусі. На яго старонках публікуюцца матэрыялы, якія маюць вельмі важнае значэнне ў міжкультурным – творчым і навуковым – дыялогу, рэалізуюць патэнцыял народнай дыпламатыі. Многае з падрыхтаванага ў сценах рэдакцыі выходзіць за межы звычайнай дзейнасці перыядычнага выдання, набывае не толькі часопісны, але і кніжны фармат, годна рэпрэзентуецца ў беларускіх і замежных СМІ, заўважна фігуруе як факт актуальнага міжкультурнага дыялогу.

Мэта нашага артыкула – азнаёміць з некаторымі ўнутранымі механізмамі рэдакцыйнай палітыкі і калегіяльнага супрацоўніцтва, наватарскімі падыходамі часопіса «Польмя» ў справе знаёмства беларускай чытацкай аўдыторыі з лепшымі здыбыткамі кітайскай літаратуры, вопытам мастацкай рэцэнцыі і навуковага асэнсавання культуры Паднябеснай.

Часопіс «Польмя» ўчора і сёння. Літаратурна-мастацкія перыядычныя выданні на сучасным этапе з’яўляюцца захавальнікамі культуры, маюць вялікае значэнне для стварэння адзінай сацыякультурнай прасторы. Яны фарміруюць уяўленне сучаснікаў пра літаратурныя аўтарытэты, крытэрыі і механізмы актуальных літаратурна-крытычных ацэнак, структуру і дынаміку літаратурнага працэсу.

Часопіс «Польмя» – найстарэйшае беларускае літаратурна-мастацкае выданне (выходзіць са снежня 1922 года), чья гісторыя звязана з лепшымі дасягненнямі айчынай літаратуры. На яго старонках упершыню былі надрукаваныя многія хрэстаматыйныя творы народных пісьменнікаў Беларусі: Якуба Коласа, Івана Мележа, Івана Шамякіна, Янкі Брыля, Максіма Танка. Сёння часопіс падтрымлівае і памнажае лепшыя традыцыі, закладзеныя папярэднікамі. Тут друкуюцца творы прадстаўнікоў розных пісьменніцкіх генерацый, крытычныя публікацыі асэнсоўваюць асноўныя праблемы сучаснага літаратурнага працэсу. Сярод важнейшых задач рэдакцыі: адлюстраванне сучаснага літаратурнага жыцця ў яго шматстайнасці, гуртаванне літаратурных пакаленняў, знаёмства чытачоў з лепшымі ўзорамі сучаснай беларускай і замежнай літаратуры.

З 2012 года часопіс «Польмя» ўваходзіць у склад найбуйнейшай у краіне Рэдакцыйна-выдавецкай установы «Выдавецкі дом “Звязда”», заснаванай Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, што аб’яднала кнігавыдавецкі аддзел, а таксама перыядычныя выданні: грамадска-палітычную газету «Звязда», штотыднёвік «Літаратура і мастацтва», літаратурна-мастацкія часопісы «Польмя», «Маладосць», «Нёман»,

«Бярозка», сатырычны часопіс «Вожык», экалагічны часопіс «Родная прырода», жаночы часопіс «Алеся», грамадска-палітычны часопіс «Беларусь», інфармацыйна-асветную газету для беларусаў за мяжой «Голас Радзімы». Заснавальнікі часопіса «Польмя»: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь; Грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»; Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом “Звязда”».

Навуковая апрацацыя. Часопіс «Польмя» ўключаны ў Пералік навуковых выданняў ВАК Рэспублікі Беларусь для публікавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў па філалагічных навук (літаратуразнаўства). У склад рэдакцыйнай калегіі, якую ўзначальвае акадэмік НАН Беларусі Уладзімір Гніламедаў, уваходзяць вядучыя навукоўцы, прадстаўнікі розных навуковых і адукацыйных устаноў нашай краіны.

Наяўнасць у часопісе рубрыкі «Навуковыя публікацыі» – беспрэцэдэнтная з'ява ў гісторыі літаратурна-мастацкай перыёдыкі. Гэта заўважна адбываецца на іміджы выдання, спрыяе актывізацыі і праблема-тэматычнаму пашырэнню сучаснага літаратуразнаўчага дыскурсу ў Беларусі. Паколькі тыраж часопіса істотна перавышае тыражы профільных уласна навуковых выданняў, прапанаваныя публікацыі зыходна ахопліваюць значна шырэйшую чытацкую аўдыторыю, спрыяюць не толькі апрацацыі вынікаў навуковых дасягненняў канкрэтных вучоных, але і папулярызацыі навукі наогул. Толькі ў часопісе «Польмя» рознажанравая творчая практыка суседнічае з кампетэнтным літаратуразнаўчым асэнсаваннем. Тым самым фарміруецца ўнікальнае інтэлектуальнае поле аналітычнага стаўлення і ўзаемнага ўзбагачэння. Рэдакцыйная палітыка часопіса заключаецца ў запрашэнні да супрацоўніцтва вядомых аўтараў, а таксама адкрыцці новых перспектывных імёнаў у навуцы.

На старонках выдання апрацоўваюцца таксама вынікі навуковых даследаванняў грамадзян замежных краін – Ірана, Казахстана, Кітая, Украіны і інш.

За 2018 год у рубрыцы «Навуковыя публікацыі» надрукавана 18 артыкулаў, якія належаць пяру прадстаўнікоў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, розных ВНУ нашай краіны (у іх ліку адна грамадзянка Кітая). Усе тэксты створаны ў рэчышчы актуальнасці і навізны, архіўнага адкрыцця, новых ракурсаў бачання мінулага і сучаснасці. Многія не пазбаўлены палемічнага запалу, заклікаюць да дыскусій. Сярод традыцыйных тэматычных блокаў вылучаецца кітайскі.

Аспірантка кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі БДУ Чжан Хаянь прадставіла артыкул «Чэн'юй як элемент нацыянальнай моўнай карціны свету: ад старажытнай літаратуры да сучаснай журналістыкі» [5],

у якім даследуюцца вытокі ўзнікнення ўстойлівых выразаў, іх метафарычная вобразнасць. Раскрываецца філасофскі сэнс кітайскіх ідыём праз прытчавую літаратурную форму. Аўтар аналізуе асаблівасці выкарыстання чэн'юяў у кітайскай старажытнай літаратуры, журналістыцы і ў такім папулярным сегменце нацыянальнага медыяландшафту, як гарадская газета. Прыводзяцца прыклады выкарыстання старажытных вобразных выразаў, якія характарызуюцца метафарычнасцю, утрымліваюць важны філасофска-маральны сэнс у сучасным нацыянальным культурным кантэксце.

Артыкул аспіранткі кафедры кітайскай філалогіі БДУ Веранікі Жукавец «Паэзія Мэн Хаажаня: беларуска–кітайскі дыялог» прысвечаны разгляду творчасці аднаго з выбітных паэтаў эпохі Тан. Аўтарам праведзена супастаўленне перакладаў на беларускую мову двух самых вядомых вершаў Мэн Хаажаня – «Вясновая раніца» і «Спыніўся на начлег на рацэ Цзяньдэ», здзейсненых Ігарам Бабковым і Міколам Мятліцкім. Пасля тэксталагічнага аналізу прапануюцца наступныя высновы: «На беларускую мову творы Мэн Хаажаня, якія спалучаюць у сабе прастату і высокі стыль, разнастайнасць паўсядзённых тэм і глыбокую філасофію жыцця, адаптавалі В. Радунь, А. Бадак, Д. Нечыпарук, Ю. Алейчанка. Тэндэнцыя адраджэння цікавасці да класічнай кітайскай паэзіі ў культурнай прасторы Беларусі, несумненна, з'яўляецца адной з адметных рысаў працэсу асэнсавання дасягненняў літаратуры Паднябеснай. Падобныя літаратурныя сувязі дазваляюць пашырыць ракурс духоўна–эстэтычнага ўспрымання і здабыць разуменне аб падабенстве першаасноў літаратуры ў яе агульначалавечым пачатку» [3, с. 137].

Мастацкае перастварэнне. Пачатак актыўнай перакладчыцкай працы з кітайскай на беларускую мовы звязаны з дзейнасцю вядомага беларускага паэта Міколы Мятліцкага, галоўнага рэдактара часопіса «Польмя» ў 2002–2014 гадах. На старонках выдання пабачылі свет наступныя падборкі яго перакладаў:

– «3 кітайскай паэзіі» (Цюй Юань, Цао Чжы, Сун Цзы Хоу, Тао Юаньмін) (2011, № 11);

– «3 кітайскай паэзіі эпохі Сун» (Лю Юн, Оуян Сю, Ван Аньшы, Су Шы, Хуан Цінцзянь, Чжау Баньянь, Лі Цынчжао, Чэнь Юйі) (2012, № 7);

– «3 кітайскай паэзіі» (У Цзао, Хуан Цзуньсянь, Цю Цзін, Го Можо, Чжу Сян, Ай Цін, Бян Чжылінь) (2012, № 11).

Вынік перакладчыцкай дзейнасці быў прадстаўлены шырокай чытацкай аўдыторыі ў кнізе «Пад крыламі Дракона: Сто паэтаў Кітая» (Мінск: Выдавецкі дом «Звязда», 2012), за якую Мікола Мятліцкі атрымаў у 2014 годзе спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

у галіне літаратуры. Наступны важкі плён перакладчыка пабачыў свет зусім нядаўна: анталогія «Пялёсткі лотаса і хрызантэмы: 100 паэтаў Кітая XX стагоддзя» (Мінск: Мастацкая літаратура, 2018).

Цяпер часопіс «Полымя» ўзначальвае Алена Мальчэўская, адказны сакратар выдання – Юлія Алейчанка — курыруе рубрыку «Галасы свету», дзе рэгулярна змяшчаюцца пераклады з кітайскай літаратуры, кардынуе падрыхтоўку, прэзентацыю большасці выданняў кніжнай серыі «Светлыя знакі: паэты Кітая».

Стараннямі рэдакцыі выпрацаваўся адмысловы алгарытм рэпрэзентатыўнай дзейнасці. Пры адрасным супрацоўніцтве са спецыялістамі-гуманітарыямі рыхтуюцца і ажыццяўляюцца: 1) падбор тэкстаў; 2) падрадкавы і мастацкі пераклады; 3) падтэкставыя заўвагі і каментарыі; 4) уступны артыкул, які ўтрымлівае агульную інфармацыю пра творчасць аўтара, яго месца ў гісторыі кітайскай літаратуры і міжкультурным дыялогу. Такім чынам на старонках выдання не толькі з’яўляецца самадастатковая, комплексная публікацыя, але і закладваецца аснова для асобнага зборніка, у які ўключваюцца таксама іншыя творы, перакладзеныя на беларускую мову ў ранейшы час. Рэдакцыя рупіцца пра вядомасць вынікаў сваёй дзейнасці ў рэспубліканскіх СМІ, размяшчэнні матэрыялаў на інтэрнэт-партале «Сугучча. Літаратура і публіцыстыка краін Садружнасці».

Ад часопіснага да кніжнага фармату. Кніжная серыя «Светлыя знакі: паэты Кітая» была заснавана ў 2014 годзе па ініцыятыве і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь – з выразнай перспектывай маштабнага міжнароднага праекта. У прадмове «Мастак гор і вады» да першай кнігі – «Альтанка ля возера» – Алесь Карлюкевіч пісаў: «Ван Вэй, вершамі якога ў перакладах Рыгора Барадзіна, Міколы Мятліцкага і Таццяны Сівец адкрываецца выдавецкая серыя “Светлыя знакі: паэты Кітая” (так у перакладзе з кітайскай гучыць слова “іерогліфы”), жыве, існуе, крынічыць даўнімі думкамі ў паэтычным Космасе ўсяго свету ўжо болей як 1300 гадоў. <...> “Светлыя знакі”, іерогліфы ідуць рашуча ў свет беларускага мастацкага слова» [2, с. 5, 8].

На дадзены момант выйшла 13 кніг, якія прадстаўляюць творчасць кітайскіх паэтаў розных эпох: Ван Вэй, Ду Фу, Ай Ціна, Лі Бо, Лі Хэ, Лі Цынчжао, Ван Гачжэня, Мэн Хаажэня і інш.

Падрыхтоўку выданняў кантралюе аўтарытэтны міжнародны рэдакцыйны савет: Лілія Ананіч, Аляксандр Карлюкевіч, Алесь Бадак, Вольга Аляксеева, Таццяна Сівец, Юлія Алейчанка (Беларусь), Лю Сулін, Чжан Хунбо, Лю Мяо, Чжан Хуэйцынь, Гао Ман (Кітай), Чынгіз Алі аглу (Азербайджан), Алібек Аскараў, Жанат Сейдуману (Казахстан).

Падрыхтоўка перакладаў вядзецца ў цесным супрацоўніцтве з Рэспубліканскім інстытутам кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ, кафедры кітайскай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ.

Над мастацкімі перакладамі працуюць прадстаўнікі розных пакаленняў беларускіх паэтаў: Мікола Мятліцкі, Навум Гальпяровіч, Леанід Дранько-Майсюк, Алесь Бадак, Рагнед Малахоўскі, Таццяна Сівец, Юлія Алейчанка, Алена Раманоўская, Валерыя Саротнік, Дар’я Нечыпарук і інш.

Пераклады робяцца або непасрэдна з мовы арыгінала, або па падрабязна каментаваным падрадкаўніку з кітайскай. Арганізатарам перастваральнай працы на розных этапах яе выканання нязменна выступае Юлія Алейчанка. Падрадкавыя, а таксама некаторыя мастацкія пераклады былі ажыццёўлены выпускнікамі аддзялення кітайскай філалогіі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта – Аленай Раманоўскай, Дар’яй Нечыпарук, Веранікай Жукавец, якія звязалі з сінталогіяй сваю далейшую адукацыю і прафесійную выкладчыцкую дзейнасць на профільных кафедрах БДУ.

Дар’я Нечыпарук, выкладчык кафедры кітайскай філалогіі БДУ, апублікавала на старонках «Польмя» рэцэнзію на адну з кніг «Светлых знакаў...», у якой сярод іншага адзначыла: «Зборнік перакладаў вершаў Лі Хэ “Песня бамбукавай флейты” – увасабленне росквіту цесных літаратурных сувязей. Варта ганарыцца тым фактам, што пераклады твораў кітайскай літаратуры выконваюцца наўпрост з мовы арыгінала на беларускую без выкарыстання мовы-пасрэдніка, што забяспечвае максімальную набліжанасць да арыгінала» [4, с. 184].

Афармленне шэрагу кніг серыі «Светлыя знакі: паэты Кітая» (кнігі Лі Цінчжаа, Ван Гачжэня, Мэн Хаажаня, Сюй Чжымю) ажыццявіў мастак Каміль Камал, у творчасці якога «кітайскі цыкл» займае вельмі заўважнае месца. Падчас прэзентацый глядачы мелі магчымасць пазнаёміцца і з выставай графічных работ вядомага мастака, які па-філасофску перасэнсоўвае кітайскую рэчаіснасць у ілюстрацыях да перакладных кніг.

Прэзентацыі кожнай кнігі з названай серыі (як правіла, у фармаце літаратурна-мастацкіх і музычных вечарын) праводзяцца на самых прэстыжных культурных пляцоўках Мінска: у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, ДOME дружбы, галерэі «Універсітэт культуры» і інш. У іх бяруць удзел прадстаўнікі дыпламатычнага корпусу, міністэрстваў інфармацыі і культуры, выдавецтваў і літаратурна-мастацкіх выданняў, устаноў адукацыі, а таксама Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя.

Выдавецкі дом «Звязда» выпусціў 10 кніг серыі «Светлыя знакі: паэты Кітая». Далей гэтую эстафету падхапіла выдавецтва «Мастац-

кая літаратура», дзе выйшлі наступныя тры кнігі: Су Шы «Подых усходняга схілу»; «Храм на вяршыні гары» (кітайскай паэзія VII–XX стагоддзяў у перакладах народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна, 2018); Ван Цзянчжаа «Метафара белага снегу» (2018). Часопіс «Польмя» пры гэтым захаваў сваю базавую ролю арганізатара і першапублікатара мастацкіх перакладаў, крытычных і навуковых матэрыялаў.

Шматгранная дзейнасць часопіса «Польмя» ў рэчышчы ўмацавання беларуска-кітайскага культурнага дыялогу працягваецца. Яна мае сістэмны характар, выдавочную тэндэнцыю да ўмацавання літаратуразнаўчай аналітыкі. Кітайскі вектар супрацоўніцтва нязменна абапіраецца на аўтарытэт выдання, яго моцныя традыцыі, падтрымку кіраўніцтва Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і Выдавецкага дома «Звязда», ухвальныя водгукі вялікай чытацкай аўдыторыі.

Спіс выкарыстанай літаратуры:

1. Беларусско-кітайскіе адношэнні ў воспомінах беларускіх паслов: к 25-летию установления дипломатических отношений / сост. А. Тозик; под общ. ред. А. А. Тозика. – Мінск: Звязда, 2017. – 216 с.
2. Ван Вэй. Альтанка ля возера: зборнік паэзіі / уклад.: А. Карлюкевіч, В. Аляксева; праім. А. Карлюкевіча. – Мінск: Звязда, 2014. – 64 с. – (Светлыя знакі: паэты Кітая).
3. Жукавец, В. Паэзія Мэн Хаажаня: беларуска-кітайскі дыялог // Польмя. – 2018. – № 1. – С. 134–138.
4. Нечыпарук, Д. Белая яшма па шоўку чырвоным... // Польмя. – 2016. – № 6. – С. 182–184.
5. Чжан Хаянь. Чэн'юй як элемент нацыянальнай моўнай карціны свету: ад старажытнай літаратуры да сучаснай журналістыкі // Польмя. – 2018. – № 9. – С. 106–111.

УДК.378.14.14.(043.3)

Т. Н. Чечко, М. Г. Лобан (Беларусь, г. Мозырь)

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ ЛИТЕРАТУРНОГО НАСЛЕДИЯ БЕЛАРУСИ И КИТАЯ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

Анотацыя. В статье представлен образовательный потенциал восточнославянской и китайской литературы, проанализированы особенности художественного воплощения ментальных свойств женщины в произведениях древней восточнославянской литературы и охарактеризован загадочный трехмерный образ «женщины земной, женщины – «прекрасной дамы» и женщины-феи» на материале китайской литературы.

Ключевые слова: художественное восприятие женских образов, принципы народной этики и эстетики, образовательный потенциал литературы.